

UN SINODO SCONOSCIUTO
DELLA
DIOCESI DI LUNI - SARZANA

[1470 - 71]

Da Gio. Pietro Parentucelli di Sarzana, figlio d'uno zio paterno di papa Niccolò V, che visse dal 1414 al 1464 e fu Governatore di Narni, nacque Anton-Maria. Dal cardinal Filippo Calandrini venne ospitato a Bologna e messo sulla via degli studi. Il 5 gennaio del 1465 ebbe un canonicato in S. Petronio, e dal 1466 al 1468 tenne cattedra di gius canonico in quel celebre Studio. Si trovava in patria, quando Lodovico e Tommasino Campofregoso vendettero Sarzana alla Repubblica di Firenze; e da' concittadini, insieme con altri, fu mandato in ambasceria ai nuovi padroni, per avere almeno salve e inviolate la franchigie sancite dagli statuti e da' privilegi. Ai Priori di Firenze venne il Parentucelli caldamente raccomandato dal cardinal Filippo; nè la raccomandazione restò senza frutto, chè, appunto a preghiera de' Fiorentini, e per le vive istanze del Cardinale, da Paolo II venne eletto Vescovo di Luni-Sarzana, il 6 settembre del 1469. Il 22 d'ottobre, in compagnia del Calandrini, fece solenne ingresso nella sua diocesi; nella quale resta a ricordo di lui l'episcopio, edificato per comando suo, e compiuto nel 1471. Chiamato a Roma da Innocenzo VIII, che designava in alzarlo a più alti onori, vi finì la vita nel 1485 (1).

Nessuno de' tanti che hanno scritto intorno alla Chiesa di Luni e a' suoi Vescovi ricorda il Sinodo che Anton-Maria Parentucelli tenne a Sarzana negli anni 1470 e 1471. Se ne conservano gli atti nella Biblioteca Estense di Modena tra le carte raccolte da Carlo Frediani di Massa, che il marchese Giuseppe Campori acquistò da' suoi eredi, e che formano parte della ricca collezione di manoscritti che il colto patrizio modenese lasciava in legato alla sua nativa città. Il Sinodo per sè stesso non ha che uno scarso interesse; ma tra i documenti

(1) SPORZA G. *La patria, la famiglia e la giovinezza di Niccolò V*, Lucca, Giusti, 1884; pp. 309-310.

che lo accompagnano ha importanza grande l'Estimo delle chiese della diocesi; il più antico che ci rimanga. Nel darlo alle stampe, insieme con gli atti del Sinodo, l'accompagno col frammento di un altro Estimo, compilato nella stessa occasione; notevole perchè dà il nome di parecchi de' parrochi d'allora

GIOVANNI SFORZA

I.

In nomine Domini, amen. Anno a nativitate eiusdem M.º CCCC.º LXX, indictione iij.^a, die xxiiij maii.

Congregatis simul et convocatis venerabilibus viris dominis canonicis et Capitulo Lunensi et Sarzanensi in sacrestia ecclesie maioris beate Marie Sarzanensis, de mandato et voluntate venerabilis viri d. Andree de Gandulfis prepositi et canonici lunensis et sarzanensis, mandante etiam reverendo patre d. Bernardo de Perentis, parmense, decretorum doctore, reverendissimi domini, domini episcopi Antonii Marie Episcopi Lunensis et Sarzanensis vicario in spiritualibus et temporalibus generale, absente tamen archidiacono, qui absens erat a civitate Sarzane, ad sonum campanelle, prout moris est, pro infrascripta sinodo habenda et celebranda. In quo quidem capitulo interfuerunt infrascripti domini canonici et in presentia et assistentia ipsius domini vicarii: d. Andreas prepositus predictus, d. Grisolus quondam Domenichini Grisoli, d. Georgius de Fivizano, d. Iohannes de Griochis et d. Iacobus de Gragnola, omnes canonici lunenses et sarzanenses, representantes totum dictum Capitulum Lunensem et Sarzanensem et quod ipsum representare soliti sunt tam de iure, quam de ipsorum stillo et consuetudine. Qui omnes sic collegialiter convocati, facta inter eos propositione per ipsum d. vicarium antedictum, quod cum de mandato suo fuerint omnes plebani, presbiteri et rectores quarumcumque ecclesiarum beneficiati et curam animarum habentes huius dioecesis citati et requisiti pro hac die et hora in civitate Sarzane et in ecclesia prefata pro sinodo facienda et habenda circha reformationem multarum rerum ipsius dioecesis et pro caritativo subsidio imponendo, si sinodus ipsa habenda sit et sic imponi debeat dictum caritativum subsidium, concorditer et una voce, nemine eorum discrepante, statuerunt et deliberaverunt quod sinodus

ipsa fiat et in ea proponatur de caritativo subsidio imponendo una cum aliis propositis fiendis, tam pro reformatione ipsius episcopatus, quam totius cleri, etc. Et sic in capitulo ipso decretum, sancitum et deliberatum est per ipsos dominos canonicos antedictos.

Acta fuerunt predicta in sacrestia predicta, presentibus ser Philippono quondam Antonii de Lovatis et Iohanne Pellegrino ser Iacobi Bardini, sarzanensibus, testibus ad hec habitis, vocatis et rogatis.

II.

In nomine Domini, amen. Anno a nativitate eiusdem M.^o cccc.^o lxx, indictione iij^a, die XXIIIJ maii.

Congregatis simul et convocatis venerabilibus viris dominis plebanis, archipresbiteris, presbiteris et rectoribus beneficiatis ecclesiarum Lunensis et Sarzanensis dioecesis in magno numero et sufficienti de omnibus quarteriis ipsius episcopatus, quarterio Pontremuli dumtaxat excepto, in civitate Sarzane et in ecclesia maiori beate Marie Sarzanensis, de mandato et iussu reverendi patris domini Bernardi de Parentis, parmensis, reverendi in Xpo patris et domini, domini Antonii Marie Dei et Apostolice sedis gratia Episcopi Lunensis et Sarzanensis vicarii in spiritualibus et temporalibus generalis, pro sinodo habenda et celebranda pro rebus urgentibus tam ipsi episcopatu, quam sue dioecesi et ecclesiis eiusdem. In qua sinodo interfuerunt plures quam ducentum beneficiati ipsius dioecesis, ita quod fuit pro ipsa sinodo habenda sufficiens et validus numerus tam plebanorum quam aliorum beneficiatorum. In qua et inter cetera que in ipsa sinodo geste sunt, lecte et exposite fuerunt constitutiones sinodales, que omnes approbate fuerunt, una dumtaxat excepta, que in totum remota et cancellata, annullata et sublata est, nemine de sinodo discrepante, que constitutio est, seu erat, quod tempore arrogationum carnes comedi non debebant, et hoc quare constitutio illa non est de precepto ecclesie, et quare in episcopatu non servabatur et ne diocesani ex illius constitutionis causa propter non observantiam eius ducerentur ad peccandum mortaliter commedendo carnes; ita quod quilibet qui eo tempore carnes ipsos comedere volebat id facere posset impune, et quod etiam ab esu carnium

sponte eo tempore se abstinere volebat similiter facere posset, ita quod in arbitrio cuiusque esset verum vellent vel non vellent comedere. Ita etiam in sinodo ipsa, sic congregata, facta propositione per ipsum dominum vicarium, quod cum prefatus reverendus dominus Episcopus noviter ad episcopatum predictum fuerit assumptus et promotus et multas pro eo expensas fecerit, tam in bullis habendis, quam annate seu taxe et pro aliis rebus necessariis ipsius episcopatus et pro statu et reformatione ipsius, et invento episcopato ita aservato et depauperato quod nihil ex eo haberi possit pro ipsius reformatione, conservatione et aliis necessariis, necesse sit quod imponatur caritativum subsidium super omnibus ecclesiis et bonis ecclesiasticis et tale quod ex eo possit ipse episcopatus in melius reformari et pro reintegratione expensarum predictarum quare propriis expensis nemo militare debet. Qua propositione sic facta, per omnes sinodales antedictos statutum, firmatum, ordinatum et conclusum fuit ac obtemptum, quod ipsum caritativum subsidium imponatur super omnibus ecclesiis et beneficiis ecclesiasticis ipsius episcopatus et secundum extimum et valorem eorum, ita quod quodlibet beneficium suum onus ferat et habeat; et hoc nemine discrepante, attentis causis per ipsum dominum vicarium expositis et naratis, et attento maxime quod iuris est et de consuetudine in similibus sit. Et ut ipsum caritativum subsidium imponatur et secundum et modum quo solvi debeat et pro quanta summa, ipsi omnes de sinodo sic, ut dictum est, in unum convocati et nemine discrepante, somati pro quarteriis eorum et sic quilibet de suo quarterio ellegerunt infrascriptos sapientes eorum qui potestatem habeant ipsum caritativum subsidium imponendi ipsorum sinodali nomine, et quicquid per eos sapientes factum, terminatum, positum et deliberatum fuerit super predictis locum habeat, observetur et exequetur, auctoritate presentis sinodi et congregatione antedicta. Qui sapientes sunt isti, videlicet:

Et primo, pro quarterio Pontremuli dompnus Georgius ser Bernabovis de Pontremulo rector ecclesie Sancti Nicolai eiusdem loci;

pro quarterio Tercerii presbiter Iohannes de Bagnono archipresbiter Plebis Sanctorum Ypoliti et Cassiani;

pro quarterio Verugole presbiter Iohannes rector ecclesie Sancte Margherite de Rignano;

pro quarterio Aquile et Fosdenove presbiter Ciprianus de Marzasio rector ecclesie Sancti Bartolomei de dicto loco;

pro quarterio Garfagnane presbiter Pucinus de Guiduciis de Sillicano archipresbiter Plebis de Castello;

pro quarterio Versilie presbiter Iohannes archipresbiter plebis de Montetignoso;

pro quarterio de Leone presbiter Petrus de Ponzano rector ecclesie Sancti Michaelis de Ponzano;

pro quarterio ultramontes Riparie presbiter Melchior de Virgoleta rector ecclesie de Monterubeo;

pro quarterio Riparie citramontes presbiter Petrus archipresbiter Marinaschi et presbiter Dominicus rector ecclesie Sancti Martini de Blaxia;

pro quarterio Capituli dominus Thomas de Benedictis archidiaconus, dominus Andreas de Gandulfis prepositus.

Acta fuerunt predicta Sarzane in ecclesia maiori beate Marie Sarzanensis, presentibus Zanoto quondam Levantini et Iohanne dominico filio Francischini Cadeti, testibus ad hec habitis, vocatis et rogatis.

III.

Die XXV maii 1470.

Convocatis simul et congregatis supradictis sapientibus, electis et nominatis ut supra, in sacrestia ecclesie maioris beate Marie Sarzanensis, in presentia suprascripti reverendi domini vicarii et Capituli antedicti, pro caritativo subsidio imponendo, concluso et determinato ut supra in sinodo celebrata, et habita inter eos matura deliberatione, et discussis hinc inde omnibus partibus, considerata paupertate ecclesiarum episcopatus antedicti, predicti domini sapientes statuerunt, ordinaverunt et firmaverunt, quod caritativum subsidium sit et esse debeat hoc modo, quod quilibet beneficiatus solvat et solvere debeat tamen soldos decem imperialium pro qualibet libra sui extimi, sive ecclesie, et non plus; et hoc sit subsidium caritativum quod pro nunc exigi et solvi debeat, ita quod si una ecclesia sit in extimo libras viginti solvat libras decem imperialium in duabus pagis, in prima paga solvatur medietas et sit per totum mensem iunii proximum futurum, in secunda paga altera medietas et solvatur per totum mensem octobris etiam proximum futurum.

Et quare cognoscunt et sciunt quod huiusmodi caritativum subsidium impositum eo modo ut supra non est condecens nec sufficiens pro necessitate domini Episcopi et suis urgentibus negociis et ecclesie sue, sicut longe maiore subsidio indigeat, voluerunt et firmaverunt ac statuerunt quod alterum simile caritativum subsidium imponatur et imponi debeat, et ipsorum auctoritate et potestate nunc imponunt, quod totidem et eo modo solvatur per quamlibet ecclesiam eo modo ut profertur hinc ad duos annos proxime venturos, et temporibus, pagis et modis predictis. Et sic, in omnibus et per omnia, pro ut supra, statuerunt, firmaverunt, sancierunt et ordinauerunt omni via, iure, modo et forma quibus magis et melius de iure potuerunt.

Actum in sacrestia predicta, presentibus ser Andrea quondam ser Aronis de Illice et Francischo quondam magistri Bartolomei de Petrasancta, testibus ad hec habitis, vocatis et rogatis.

IV.

In nomine Domini, amen. Anno a nativitate eiusdem MCCCCLXX, indictione III, die XI octobris. Cum hoc sit quod de mense maii proxime preteriti, XXIII die ipsius mensis, facta fuerit synodus in civitate Sarzane et in ecclesia maiori beate Marie Sarzanensis et in ea ordinatum, et firmatum quod imponi deberetur caritativum subsidium et pro eo facti fuerunt sapientes et consiliarii omnium quarteriorum qui ipsum caritativum subsidium imponent et ipsi sapientes id imposuerint non tantum tamen pro necessitate et sufficientia reverendi domini Episcopi ac episcopatus sui ac ecclesie sue, et non sit voluntati sue, nec debito et honestati per illos satisfactum, sed opus sit longe maiore subsidio. Et qui pro sapientibus electi sunt pro maiori parte non sint capaces et intelligentes ad similem impositionem habendam. Coadunatis et in unum convocatis et congregatis multis archipresbiteris, presbiteris, rectoribus et beneficiatis presentis dioecesis in civitate Sarzane et in domo reverendissimi in X.º patris et domini, domini Filippi miseratione divina Episcopi Albanensis, Cardinalis Bononiensis, maioris penitentierii, et pro infrascriptis faciendis, cum presentia Capituli Lunensis, de mandato et iussu reverendi in X.º patris et domini, domini Antonii Marie Dei et Apostolice sedis gratia Episcopi Lunensis et Sarzanensis presentis et astantis

prefati domini archipresbiteri, presbiteri, rectores et beneficiati antedicti, qui ad missam novam ipsius domini Episcopi venerunt, quam pridie celebravit, scientes et cognoscentes quod caritativum subsidium impositum de mense madii, ut profertur, non est sufficiens, ut dictum est, et volentes quod prefatus dominus Episcopus quod iustum sit a suo episcopatu habeat et ipsius ecclesiis, statuerunt et ordinaverunt quod caritativum subsidium in maiori numero habeatur et imponatur; et ut melius exequatur et fiat, removerunt pro maiori parte sapientes primos et loco eorum alios addiderunt et posuerunt, quod potestatem habeant illud augendi et imponendi iuxta eorum voluntatem, et quod per eos factum extiterit et firmatum inviolabiliter observetur.

Et primo, pro quarterio Pontremuli et Mulatii posuerunt presbiterum Matheum rectorem ecclesie sancti Gemignani de Pontremulo;

pro quarterio Terzerii, presbiterum Antonium archipresbiterum de Fillateria, nunc absentem;

pro quarterio Verugole, presbiterum Iohannem Petrum archipresbiterum plebis de Crispiano;

pro quarterio Aquile et Fosdenove, dominum Georgium, canonicum lunensem et sarzanensem, archipresbiterum plebis Sancti Martini de Viano;

pro quarterio Garfagnane, presbiterum Pucinum archipresbiterum plebis de Castello;

pro quarterio Versilie, presbiterum Iohannem archipresbiterum plebis de Montetignoso;

pro quarterio de Leone, presbiterum Petrum de Luxolo rectorem ecclesie de Ponzano;

pro quarterio Riparie ultra montes, presbiterum Melchionem de Virguleta rectorem ecclesiarum de Monterubeo;

pro quarterio Riparie citra montes, presbiterum Lazarum de Manganelis de Pontremulo rectorem ecclesie de Spedia et presbiterum Dominicum rectorem ecclesie Sancti Martini de Blassia.

Qui omnes sapientes et consiliarii tocius dioecesis Lunensis et Sarzanensis, electi, assumpti et habiti, ut supra, absente tamen archipresbitero de Fillateria, deinde in unum congregati, una etiam cum domino Thoma de Benedictis archidiacono et domino Andrea de Gandulfis preposito et canonacis lunensibus

et sarzanensibus sapientibus etiam ellectis pro parte et quarterio Capituli Lunensis et Sarzanensis et in loco predicto et in presentia et in conspectu prefatorum reverendissimi domini, domini Cardinalis antedicti et ipsius reverendi domini Episcopi, habita solemniter et matura discussione inter eos et deliberatione, et discussis et consideratis omnibus, tam pro indigentia et necessitate prefati domini Episcopi et episcopatus sui ac ecclesie, quam etiam pro indigentia ecclesiarum episcopatus et rectorum eiusdem, et omnibus sic habitis, consideratis et attentis, maturo prehabito inter eos consilio et deliberatione, ut preferretur, statuerunt, reformaverunt, ordinaverunt et firmaverunt, nomine et vice omnium beneficiatorum in ipsa dioecesi existentium, quam caritativum subsidium imponatur et sic ipsum imposuerunt solvendum hoc modo et pro qualibet ecclesia seu beneficio, scilicet soldos triginta Ianue pro qualibet libra cuiuscumque extimi, ita quod si una ecclesia esset in extimo libras decem solvat libras quindecim Ianue, et sic sigillatim unaqueque pro extimo suo in duabus pagis, in prima solvi debeat medietas et per totum mensem ianuarii proximum futurum et alia medietas deinde per totum mensem augusti proximum etiam secuturum; et exigatur ipsum caritativum subsidium ab omnibus beneficiatis equaliter, secundum extimationem extimi sui, et si quod beneficium esset quod in extimum productum non esset, ponatur et stetur iuramento possidentis et tenentis beneficium ipsum, quod si veram extimationem recusabit seu noluerit, extimetur per sapientem sui quarterii secundum quod intelligere poterit pro illius extimatione. Et sic et eodem modo ipsum caritativum subsidium imposuerunt persolvendum, ut premititur, omni iure, via, modo et forma quibus et melius ac magis potuerunt et possunt. Et sic rogaverunt menotarium infrascriptum ut de ipsis omnibus publicum conficerem instrumentum.

Acta fuerunt predicta in civitate Sarzane, in domo prefati reverendissimi domini, domini Cardinalis, presentibus presbitero Iohanne Michaeli quondam Bartolomei de Sancto Stefano plebano plebis Sancti Pauli de Luca, domino Francischo de Belliardis canonico parmense et Batista quondam Michaelis de Franchis de..... (1), testibus ad hec habitis, vocatis et rogatis.

(1) Lacuna dell' originale.

V.

In nomine Domini, amen. Anno a nativitate eiusdem M.^o CCCC.^o lxxj.^o, indictione quarta, tempore pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini, domini Pauli divina providentia pape 1j anno septimo, die vero sexta iunii. Congregatis simul et convocatis venerabilibus viris dominis canonicis et Capitulo Lunensi et Sarzanensi cum infrascriptis dominis archipresbiteris, presbiteris, rectoribus et beneficiatis plebium et aliarum ecclesiarum et benefitorum episcopatus Lunensis ex Sarzanensis in numero sufficienti, prout de congregatorum numero infra patebit, in civitate Sarzane, in ecclesia maiori beate Marie Sarzanensis, ad mandatum et requisitionem reverendi in Xpo patris et domini, domini Antonii Marie Dei et apostolice sedis gratie Episcopi Lunensis et Sarzanensis, pro sinodo fienda et celebranda singulo anno temporibus istis pro reformatione totius Episcopatus et pro eis riformandis qui necessarie sunt, tam pro ecclesiis, quam pro salute etiam diocesanorum in reformatione multorum que concernunt tam honorem et cultum divinum, quam etiam animarum salutem, et pro eis fiendis et exequendis que necessaria sunt componere.

In qua sinodo congregata, servatis prius que servanda sunt secundum mentem et modum sancte Romane Ecclesie et presens Episcopatus, approbatis aliis constitutionibus sinodalibus, infrascripta etiam constitutiones facte, lecte, exposite et ordinate fuerunt per ipsos omnes congregatos, nemine eorum congregatorum discrepante, cum presentia, asensu et voluntate prefati reverendi domini Episcopi et ipso auctore et propositore et ipse omnes constitutiones infrascripta et ordinamenta nunc facte et firmate, facta et firmata valeant, exequantur et firmiter observentur, prout videlicet:

Et primo, quod cum episcopatus iste pro litibus, questionibus et casibus continuo inter diocesanos variis de causis vertentibus et ad episcopalem curam spectantibus et pertinentibus cognoscendis, decidendis et terminandis uno doctore indigerit, qui iure tam canonico quam civile intelligat et in eis professionem fecerit, et sit integer et bonus, qui vicarius generalis existat et ex theorice et practice sue omnes lites et casus discernat qui nunc sunt et in futurum evenerit, tam inter

ecclesiasticas personas et earum bona, quam seculares et ipsarum bona, que ad ipsum ecclesiasticum officium spectent et pertineant quomodocumque, et huiusmodi doctor haberi et teneri non possit, nisi cum idoneo et sufficienti salario eidem dando et assignando, ad quod salarium episcopatus facultates et intratas minime suppetant subeundum ita depauperatus est et fere ad nihilum reductus, ex quo opus est ut salarium ipsum pro tocius dioecesis et episcopatus predicti utilitate et comodo queratur aliunde pariter habeatur. Et discussis examinatisque omnibus quod examinari et discuti potuerunt, cognitum fuit et est, quod ex operis seu massariis aut censores quarumcumque ecclesiarum prefati episcopatus salarium ipsum extrahatur cum illa etiam sint que magis ipso vicario et doctore propter earum curas et negocia indigeat. Ex quo hac presente constitutione statuerunt et ordinaverunt ac firmarunt et sancierunt prefati congregati sinodales antedicti, quod ex bonis, fructibus, introitibus et redditibus universis prefatarum operarum, massariarum vel consortorum omnium et singularum ecclesiarum tamen curatarum quam non; quod ecclesie ipse ipsas operas, massarias et consortos habeant in prefata dioecesi salarium prefatum idoneum et sufficiens pro ipso vicario doctore pro cuiuscumque opere, massarie, consorti rate et facultate et iuxta redditum earum annuo valore extrahatur, habeatur et percipiatur et sic ipsis modo predicto salarium ipsum imponatur et imponi debeat, omni exceptioni remota, auctoritate et decreto presentis sinodi.

VI.

FRAGMENTUM EXTIMI ECCLESiarUM EPISCOPATUS LUNENSIS.

Presbiter Antonius. C. de Varano lib. VJ, sol. X.

Presbiter Andriolus. C. de Taponecho lib. V, sol. V.

C. de Ormeta lib. V, sol. X.

De Castro Aquile et Fosdenove.

Archipresbiter de Codeponte lib. XXVIIIJ.

C. de Alebio lib. V.

C. de Vincha lib. VIIJ.

- C. de Viano lib. VIJ.
 C. de Aquila lib. IJ.
 C. de Monzono lib. IIIJ.
 C. de Cervaria lib. IIJ.
 C. de Gragnola lib. IIIJ.
 Archipresbiter de Viano lib. X.
Presbiter Pelegrinus. C. de Tenerano lib. IJ, sol. X.
 C. Sancte Clare lib. O, sol. XV.
 C. de Cortili lib. O, sol. XIJ.
Presbiter Gabriel. C. de Gassano lib. X.
Presbiter Ciprianus. C. de Marcaxio lib. VIIJ, sol. IIJ.
Presbiter Michael. C. de Colle lib. O, sol. X.
Presbiter Iohannes. C. de Cecina lib. O, sol. X.
 C. de Sancto Terentio lib XIII, sol. X.
 C. de Collechchia lib. IIIJ.
Presbiter Antonius. C. de Biolo lib. VIJ, sol.....
 C. de Palarono lib.....

CARFAGNANA.

- Presbiter Pucinus.* Archipresbiter de Castelo lib. I.VIIJ.
Presbiter Iacobus. C. de Rocha lib. IIJ.
Presbiter Baptista. C. de Camporezana lib. V.
 C. de Vitoio lib. VJ.
 C. de Casiana lib. V.
Presbiter Andreas. C. de Valio de Sotto lib. VIIJ, sol. X.
Presbiter Lazarus. C. de Valio de Sopra lib. V, sol. V.
Presbiter Bartholomeus. C. de Rogio lib. V.
Presbiter Dominicus. C. de Corfigiano lib. VJ.
 C. de Castignola lib. IIJ.
Presbiter Leonardus. C. de Niciani lib. IIIJ, sol. X.
 C. de Sancto Michael lib. IJ, sol. XV.
 C. de Vargiano lib. IIIJ.
 C. de Gragnana lib. IIIJ.
Presbiter Franciscus. C. de Maiano lib. IIIJ.
Presbiter Antonius. C. Sancti Anastaxii lib. —, sol. V.
Presbiter Iacobus. C. de Congia lib. IIIJ.
Presbiter Franciscus. C. de Dallo lib. IIIJ.
 C. de Soraio lib. IIIJ, sol. V.

- Presbiter Xpoforus.* C. de Silano lib. V.
Presbiter Marchus. B. in dicto loco lib. IJ.
 C. de Bursignana lib. IIIJ.
Presbiter Iacobus. C. de Livignano lib. IIIJ.
Presbiter Petrus. C. de Sancto Donino lib. IIIJ.
Presbiter Franciscus. C. de Verugula lib. VIIJ, sol....
 C. de Petrognano lib.....
 C. de Puianello lib.....
 C. de Sancto Romano lib. IIJ.
 Hospitale dicti castrì lib. VIIJ.
Presbiter Ugolinus. Archipresbiter de Sancto Laurentio lib. XXJ.
 C. de Gramolaso lib. IIJ, sol. XV.
Presbiter Petrus. C. de Puiano lib. V.
 C. de Minazano lib. VIJ.
 Hospitale de Thea lib. IIJ.
Presbiter Pasqualis. C. de Casula lib. V.
 C. de Seramezana lib. IIJ.

VERSILIE.

- Archipresbiter de Monte libero lib. IIIJ.
 Archipresbiter de Sancto Vitali lib. XIIJ.
 B. in dicta plebe lib. IJ.
 C. de Bato, cum capella de Furno, lib. VI, sol. X.
 Archipresbiter de Massa lib. XXVIJ.
 C. de Anthogna lib. XJ.
 Archipresbiter de Montetignoso lib. X, sol. X
 C. Sancti Eustacii ibidem, lib. VIJ.
Presbiter Lucas. Archipresbiter de Valechia lib. VIJ.
Presbiter Pasqualis. Benefitia in dicta plebe lib. IIJ.
 C. Sancti Martini de Capella lib. IIIJ, cum Benefitio Sancti
 Anthoni.
 C. de Tirinca lib. VIJ.
 C. de Galena lib. VIJ.
 Propositura Sancti Francisci de Ripa cum membris suis lib. V,
 sol. V.
 C. de Stritoio lib. IIIJ, sol. X.
 C. de Branchiolano lib. IIJ, sol. X.
 Hospitale Sancti Lazari de Petrasancta lib. IIJ.

RIPARIA ULTRA MONTES.

- Archipresbiter de Montali lib. XVIJ.
Presbiter Simon. B. in dicto loco...
Oratorium Sancti Michaelis de Fontana lib. IIJ.
Presbiter Iohannes. C. de Ecclesia nova lib. VJ.
Presbiter Iohannes. C. de Rismonte lib. VIIJ, sol. X.
Presbiter Lazarus. C. de Riorola lib. IIJ.
C. Sancte Marie de Monte nigro lib. V.
C. Sancte Margarite de Vernacia lib. XVJ.
C. domine Andriole ibidem lib.....
C. Petri Arasini ibidem lib.....
C. Sancte Marie de Regio lib. XIIIJ.
C. de Levanto lib. XVIIJ.
B. presbiteri Venturini lib. IJ.
Presbiter Martinus. C. Sancte Marie ibidem lib. IJ.
C. Sancti Bartolomei ibidem lib. IJ.
Presbiter Xpofanus. C. Sancti Petri ibidem lib. IJ.
C. Sancte Cruce (*sic*) ibidem lib. IJ.
C. Sancti Michaelis lib. IJ.
C. Sancti Bernardi ibidem lib. IIJ.
C. Sancte Marie de la Costa lib....
C. de Meschio.....
Presbiter Marchio. C. de Monte rubei lib. XVIIJ.
B. Aresmini in ecclesia Sancti Iohannis lib. J.
B. fratris Michaelis Tonsi lib. IIJ.
B. Sandri lib. IJ.
C. Facini in Monte rubio lib. IJ.
C. de Soioio lib. IIJ.
Presbiter Matheus. C. Sancti Iohannis de Rimazorio lib. VIIJ.
B. presbiteri Iacopi lib. J.
B. ibidem Faliari lib. IIJ.
C. de Volascha lib. XVIJ.
C. domine Rose in Manarola lib. IIJ.
C. Sancti Petri de Cornilia lib. XVIIJ.
C. Sanctorum Francisci et Madalene ibidem lib. IJ
C. Sancte Marie ibidem lib. IJ, sol. X.
Oratorium Sancti Anthoni in Cornilia lib. J.

RIPARIA CITRA MONTES.

- Presbiter Antonius.* C. de Burgeto lib. IJ.
C. de Puiasca lib. IJ.
- Presbiter Ciprianus.* Archipresbiter de Pignono lib. VIIIJ.
B. in dicta plebe lib. III.
C. de Corvaria lib. VIIJ.
- Presbiter Petrus.* C. de Ponzolo lib. VIJ, sol. X.
C. de Valipino lib. VIJ, sol. X.
- Presbiter Lazarinus.* C. de Tivegna lib. VIIJ.
- Presbiter Laurentius.* C. Sancti Martini de Durasca lib. VJ, sol. X,
cum Benefitio de Follo.
Archipresbiter de Colognola lib. XV.
- Presbiter Gaspar.* C. de Carnea lib. VIJ, sol. X.
C. de Beverino lib. X.
- Presbiter Laurentius.* C. de Porveraria lib. VJ, sol. X.
- Presbiter Antonius.* C. de Valerano lib. VIJ, sol. X.
- Presbiter Petrus.* Archipresbiter de Marinasco lib. XVIIJ.
B. in dicta plebe lib. J.
C. de Fabiano sol. X.
C. de Pegazana lib. IIJ.
C. de Carpina lib. VIIJ.
- Presbiter Dominicus.* C. de Blaxia lib. XXIIJ.
B. in dicta ecclesia lib. IIIJ.
C. de Campilia lib. IIJ.
C. de Spedia lib. VIIIJ.
Oratorium Sancti Anthoni lib. IJ.
Archipresbiter Sancti Veneri lib. XIJ, sol. X.
C. de Feleto cum Beneficio de Milearino lib. IIIJ.
Archipresbiter de Arcula lib. XXIJ.
- Hospitale de Centum clavibus Arcule lib. IIJ.
B. Bernucii Provincialis lib. V.
Archipresbiter de Tribiano lib. XX.
B. in dicta plebe lib. IIJ.
C. de Carpiono lib. V.
C. de Puvilia lib.....
C. de Barbazano lib. X.
- Presbiter Ludovicus.* Prioratus Sancte Marie de Vezano lib. XX,
sol. X.

- B. Sancti Petri ibidem lib. IIJ.
- B. Sancte Madalene ibidem lib. IJ.
- C. de Marola lib. VIIIJ.
- C. de Panigaglia lib. VIIJ.
- Archipresbiter de Amelia lib. VIIIJ.

DOMINORUM MARCHIONUM DE LEONE.

- rPresbiter Andreas.* Archipresbiter Sancti Andree in Castello lib. XV.
 - C. de Casignana lib. IIIJ, sol. X.
 - C. de Panicale lib. VIIJ.
 - C. de Verogoleta lib. VIJ.
 - C. de Vilafrancha lib. V.
 - Archipresbiter de Vicho lib. XV.
- Presbiter Baldinus.* C. de Trixana lib. J.
 - C. de Popleto lib. J, sol. X.
 - C. de Casteoli lib. VIJ.
 - C. de Canosa lib. J.
 - C. de Luxolo lib. IIIJ.
 - C. de Richo lib. VJ.
 - C. de Vila lib. X.
 - C. de Bola lib. VIJ.
- Presbiter Iohannes.* C. de Saltulo lib. VIIJ.
 - Archipresbiter de Robiano lib. VJ.
 - C. de Chiusula lib. VJ, sol....
 - C. de Costula lib. IIJ.
 - C. de Casale lib. VJ.
 - C. de Rio lib. IIIJ.
 - C. de Madrognano lib. X.
 - Archipresbiter de Sancto Stefano lib. XVIIJ.
- Presbiter Petrus.* C. de Ponzano lib. VIIIJ.
 - B. in dicta ecclesia lib. IIJ.
 - C. de Calixe lib. XIJ.
 - C. de Bochnola lib. XIJ.
 - C. de Standamilio lib. IIIJ.
 - C. de Felagarda lib. VJ.
 - C. de Albiano lib. XIIJ, sol. X.
 - C. de Caprigiola lib. VIIJ.
 - C. de Castrunzolo lib. V.

- C. de Padivarma lib. VJ.
Presbiter Benedictus. Archipresbiter de Zignagula lib. VIIIJ.
Presbiter Iohannes. C. de Valzunchata lib. IIIJ, sol. X.
 C. de Stadano lib. J, sol. X.
 Archipresbiter de Venelia lib. XXJ.
 C. de Sancto Vagirano lib. VIIJ.
 C. de S.....

VII.

Hoc est Extimum ecclesiarum Episcopatus Lunensis exemptarum et non exemptarum. Et primo non exemptarum:

PLEBS DE CASTELLO in Garfagnana lib. 58.

- C. de Rocha lib. 3.
 C. de Camporezana lib. 5.
 C. de Vitoio lib. 6.
 C. de Cassiana lib. 5.
 C. de Valle de subtus lib. 8.
 C. de Valle de supra lib. 5.
 C. de Rogio lib. 5.
 C. de Corfiliano lib. 6.
 C. de Castagnola lib. 3.
 C. de Niciania lib. 4, sol. 10.
 C. de Sancto Michaeli lib. 2, sol. 10.
 C. de Vargiano lib. 4.
 C. de Gragnana lib. 4.
 C. de Maiano lib. 4.
 C. de Castelleto lib. 2.
 C. de Sancto Nastasio lib. 4, sol. 5.
 C. de Cungia lib. 4.
 C. de Dalo lib. 4.
 C. de Soraio lib. 4, sol. 10.
 C. de Silano lib. 5.
 Beneficium in dicta ecclesia lib. 2.
 C. de Bursignana lib. 4, sol. 10.
 C. de Livigano lib. 4, sol. 10.
 C. de Sancto Donino lib. 4, sol. 10.
 C. de Verugola Girlandenga lib. 9, sol. 10.
 C. de Petrognano lib. 0, sol. 10.
 C. de Pivanello lib. 3, sol. 10.

- C. de Sancto Romano, lib. 3.
Hospitale de Castri, lib. 9.
PLEBS SANCTI LAURENTII lib. 21.
C. de Gramolazo, lib. 3, sol. 10.
C. de Pivano, lib. 5.
C. de Minizano, lib. 7.
C. de Serra Mézana, lib. 3.
C. de Cassola, lib. 4.
Hospitale de Thea, lib. 3.
PLEBS SANCTI PETRI DE OFFIANO, lib. 17.
Beneficium in dicta Plebe, lib. 5.
C. de Rignano, lib. 4, sol. 10.
C. de Reveza, lib. 6.
C. de Turlago, lib. 2.
PLEBS DE CODEPONTE, lib. 39.
C. de Cirignano, lib. 8, sol. 10.
C. de Terenzano, lib. 8.
C. de Alebio, lib. 4.
C. de Vincha, lib. 8.
C. de Viano, lib. 7.
C. de Equi, lib. 2.
C. de Monzono, lib. 4.
C. de Gragnola, lib. 4.
C. de Corvara, lib. 3.
C. de Livignano, lib. 3.
C. de Spizaro, lib. 2.
C. de Gragnana, lib. 4.
PLEBS DE VIANO, lib. 10.
C. de Tenerano, lib. 2, sol. 10.
C. de Marzasio, lib. 8, sol. 10.
C. de Colle, lib. 2, sol. 10.
C. de Cortiola, lib. 2, sol. 12.
Benefitium in plebe de Viano, lib. 2.
PLEBS DE SOLERIA, lib. 12.
Benefitium in dicta plebe, lib. 4.
C. de Caneto, lib. 4, sol. 10.
C. de Gassano, lib. 10.
C. de Colechia, lib. 4.
C. de Biolo, lib. 7, sol. 10.

- C. de Agnino, lib. 6.
C. de Anticho, lib. 1, sol. 10.
C. de Caserano lib. 7, sol. 5.
C. de Montigulo, lib. 4, sol. 10.
Benefitium in dicto loco, lib. —, sol. 10.
C. Sancte Clare, lib. —, sol. 15.
C. de Debicho, lib. —, sol. 10.
C. de Ulmeta, lib. —, sol. 10.
PLEBS DE SANCTO PAULO, lib. 20.
C. de Quaranzana, lib. 2.
C. de Momio, lib. 4, sol. 10.
C. de Arli, lib. 6, sol. 10.
C. de Cuto, lib. 7.
C. de Verugula Bosorum, lib. 6.
C. de Sassalbo, lib. 1, sol. 10.
C. de Bolognana, lib. —, sol. 10.
C. de Pogugnana, lib. 9.
C. de Fivizano Sancti Andree, lib. 3, sol. 10.
Hospitale de Fivizano, lib. 1.
C. de Po, lib. —, sol. 10.
C. de Colignago, lib. —, sol. 10.
C. de Turano, lib. 2.
Beneficium Sancti Antonii in Fivizano, lib. 3.
Benefitium in ecclesia de Arli, lib. 1.
PLEBS DE CRESPIANO, lib. 21.
C. de Comano, lib. 6, sol. 10.
C. de Camporagana et Torzana, lib. 5.
C. de Varano, lib. 6, sol. 10.
C. de Cisignana, lib. 4, sol. 10.
PLEBS DE VENELIA, lib. 21.
C. de Sancto Vagerano vel Lizana, lib. 8.
C. de Panicali, lib. 8.
C. de Valpiana, lib. 6, sol. 10.
C. de Castelana, lib. 5, sol. 10.
Benefitium Sancti Antonii in dicta plebe, lib. 2.
PLEBS SANCTI CASSIANI DE BAGNONO, lib. 10.
C. de Virguleta, lib. 7.
C. de Coloxino, lib. 4, sol. 5.
C. de Hera, lib. 4.

- C. Sancti Iohannis de Villafrancha, lib. 5
C. de Mochignano, lib. 4.
C. de Taponecho, lib. 5, sol. 5.
C. de Compiono, lib. 2, sol. 5.
C. de Pastina, lib. 3.
Benefitium Sancte Marie in Sancto Terrentiano, lib. —, sol. 10.
C. de Corvarola, lib. 3.
C. de Castigiono, lib. 3.
Benefitium Sancte Marie ibidem, lib. 1, sol. 10.
C. de Furnulo, lib. 1, sol. 10.
C. de Bagnono, lib. 2.
PLEBS DE FILATERIA, lib. 16.
C. de Filateria, lib. 4, sol. 10.
Hospitale de Capria, lib. 1, sol. 10.
Hospitale de Salvadonica, lib. 3.
C. de Caprio, lib. 35, sol. 10.
C. de Scurcetulo, lib. 2.
C. de Viana, lib. 5, sol. 5.
C. de Rocha Valsusolina, lib. 5, sol. 10.
C. de Cavalana, lib. 3.
C. de Zigiana, lib. 2.
C. de Yrola et Bigio, lib. 3, sol. 10.
C. de Mocherono, lib. 3, sol. 10.
C. de Feleto, lib. 3, sol. 10.
C. de Gragnana, lib. 4, sol. 5.
C. de Verturano, lib. 5.
C. de Corlaga, lib. 5.
C. de Vico et Treschieto, lib. 5.
Cura de Mulatio, lib. 5.
C. de Gropulo, lib. 5. —
C. de Podio, lib. 3, sol. 10.
C. de Torchiana, lib. 1.
Benefitium Sancti Antonii in ecclesia de Gragnana, lib. 1.
PLEBS DE VICO, lib. 15.
C. de Trisana, lib. 1.
C. de Popleto, lib. 1, sol. 10.
C. de Casteoli, lib. 7.
C. de Canosa, lib. 1.
C. de Losolo, lib. 4.

- C. Sancti Prosperi de Ceregiola, lib. 4.
 C. de Richo, lib. 6.
 C. de Villa, lib. 10.
 C. de Bola, lib. 7.
 C. de Saltulo, lib. 8.
- PLEBS SANCTI CASSIANI DE SALICETO, lib. 8.
 C. de Caregiola, lib. 4.
 C. de Ceretulo, lib. 4.
 C. de Antena et Fraese, lib. 6.
 C. de Traverde, lib. 3.
 C. Sancti Modardi de Rosano, lib. 6.
- C. Sancti Iohannis de Monte de Lama, lib. 4.
 — C. Sancti Xpofori, lib. 4.
 C. de Codullo, lib. 3.
 C. de Dozano, lib. 2, sol. 10.
 C. Sanctorum Alexandri et Nicolai, lib. 5.
 C. de Mignegno, lib. 4.
 C. Sanctorum Iohannis et Columbani, lib. 5.
 Benefitium ibidem lib. —, sol. 10.
 C. Sancte Xpine, lib. 8.
 Benefitium Sancte Lucie, lib. 1.
 Benefitium Sancte Katerine, lib. 1.
 C. Sancti Laurentii de Ziro, lib. 7.
 C. de Torano et Cavezana, lib. 5.
 Benefitium Sancti Iacobi de Anthena, lib. 2.
 C. de Cavezana Anthene, lib. 2.
 C. de Monterisio, lib. 5.
 C. de Castagnetulo, lib. 5.
 C. de Arzelata, lib. 5.
 Oratorium de Cervaria, lib. 2.
 Benefitium Coradini de Anthena, lib. 2, sol. 10.
 C. de Arzenio, lib. 4.
 C. de Prachiola, lib. 8, sol. 10.
 C. de Opiolo, lib. 3.
 C. de Antesso, lib. 2, sol. 10.
 C. de Gravegna, lib. 4.
- PLEBS DE VIGNOLA, lib. 9.
 C. de Basilica et Mulpedis, lib. 4, sol. 10.
 C. Sanctorum Laurentii et Georgii de Cervaria, lib. 3, sol. 10.

- C. de Braia et Brato, lib. 3.
C. de Basilica de Pontulo, lib. 5.
C. de Succisa, lib. 5.
C. de Hena, lib. 3, sol. 10.
Hospitale Sancti Bartolomei de Borgalo, lib. 1.
C. de Grondula, lib. 1, sol. 10.
C. de Montemesio, lib. —, sol. 10.
- PLEBS DE ROBIANO, lib. 6.
C. de Chiusola, lib. 6, sol. 10.
C. de Tivegio, lib. 8, sol. 10.
C. de Costula, lib. 3.
C. de Casale, lib. 6.
C. de Rio, lib. 4.
C. de Bu, lib. 3.
C. de Cavalanove, lib. 1.
- PLEBS DE CORNIA, lib. 9, sol. 10.
C. de Scogna, lib. 7.
C. de Vallezucchana et Trebiano, lib. 4, sol. 10.
C. de Borgeto Sancte Marie Magdalene, lib. 2.
C. de Puiascha, lib. 2.
- PLEBS DE CEULA SIVE MONTALI, lib. 17.
Benefitia in dicta Plebe, lib. 2.
C. Sancti Michaelis de Fontana, lib. 3.
C. de Ecclesia nova, lib. 6.
C. de Risgonte, lib. 8, sol. 10.
C. de Riarolò, lib. 3.
- PLEBS DE PIGNONO, lib. 9.
Benefitium in dicta plebe, lib. 3.
C. de Podenzolo, lib. 7, sol. 10.
C. de Valepino, lib. 7, sol. 10.
C. de Corvaria, lib. 8.
- PLEBS SANCTI ANDREE IN CASTELLO, lib. 15.
C. de Tivegna, lib. 8.
C. de Madrognano, lib. 10.
C. Sancti Remigii de Castiglionzello, lib. 5.
- C. Sancti Martini de Durasca, cum beneficio de Follo, lib. 6,
sol. 10.
- PLEBS DE COLOGNOLA, lib. 15.
C. de Carnea, lib. 7, sol. 10.

- C. de Beverino, lib. 10.
 C. de Porveraria, lib. 6, sol. 10.
 C. de Valerano, lib. 7, sol. 10.
- PRIORATUS SANCTE MARIE DE VEZANO, lib. 21, sol. 10.
 C. Magdalene ibidem, lib. 2.
 C. Sancti Petri ibidem, lib. 3.
- PLEBS SANCTI VENERII, lib. 12, sol. 10.
 C. Sanctorum Iacobi et Xpofori de Feleta, lib. 2.
 Hospitale Sancti Iohannis de Meliarina, lib. 2.
- PLEBS DE ARCULA, lib. 22.
 — Hospitale de Centum clavibus, lib. 3.
 Benefitium Bertucii in plebe Arcule, lib. 1.
 Benefitium Proventialis in Arcula, lib. 4.
- PLEBS DE MARINASCHO, lib. 18.
 B. Sancti Benedicti in dicta Plebe, lib. 1.
 C. de Fabiano, lib. 10.
 C. de Pegazana, lib. 6.
 C. Sancti Antonii de Paveraria, lib. —, sol. 10.
 C. de Carpena, lib. 8.
 C. de Blaxia, lib. 23.
 B. Rolandi in dicta ecclesia, lib. 4.
 C. de Campillia, lib. 3.
 C. Sancte Marie de Montenigro, lib. 5.
 C. Sancti Iohannis in Rimazorio, lib. 8.
 B. presbiteri Iacobi ibidem, lib. 3.
 C. heredum Falconi de Rimazorio, lib. 3.
 B. aliud in dicto loco Sancti Martini, lib. 1.
 C. de Volasca, lib. 17.
 C. de Rose in Manarola, lib. 3.
 C. Sancti Petri de Cornilia, lib. 18.
 C. Sancte Marie Magdalene et Francisci ibidem, lib. 2.
 C. Sancte Marie in Cornilia, lib. 2, sol. 10.
 C. de Spedia, lib. 9.
 Oratorium Sancti Antonii in Spedia, lib. 2.
 C. Sancte Marie de Manarola, lib. 3.
 Oratorium Sancti Antonii in Cornilia et in ecclesia Sancti
 Petri de Cornilia, lib. 2.
- Monasterium de Zeparana, lib. 34.

- C. Sancte Marie de Bollano, lib. 9.
 Monasterium de Avula, lib. 105.
 C. de Bibola, lib. 8. X
 C. de Podenzana, lib. 8. X
 C. de Barbarascho, lib. 5. X
 C. de Burgonovo, lib. 6. X
 C. de Arbaretulo, lib. 8. X
 Monasterium de Caneva, lib. 5, sol. 10. X
 C. de Gorascho, lib. 2. X
 C. de Palarono, lib. 4. *manca [G. B. ... ?]*
- PLEBS DE TREBIANO**, lib. 20.
 B. in dicta plebe, lib. 3.
 C. de Carpiono, lib. 5.
 C. de Puvilia, lib. 5.
 B. Sancti Iohannis in ecclesia Sancti Francischi de Ylice, lib. 2.
 Benefitium Sancte Marie in ecclesia Sancte Lucie de Illice,
 lib. 2, sol. 10.
 Adiunctio facte dicto beneficio, lib. 3.
 Benefitium, lib. 2.
- PLEBS DE AMELIA**, lib. 18.
 C. de Barbazano, lib. 10.
- PLEBS DE SANCTO STEFANO**, lib. 18.
 C. de Ponzano, lib. 9.
 B. in dicta ecclesia, lib. 3.
 C. de Caprigiola, lib. 8.
 C. de Albiano, lib. 8, sol. 10.
 C. de Stadano, lib. 8, sol. 10.
 Benefitium in plebe Sancti Stefani, lib. 1.
- PLEBS SANCTI LAURENTII DE MONTELIBERO**, lib. 4.
 Plebs Sancti Vitalis, lib. 13.
 B. Sancti Michaelis ibidem, lib. 2.
 C. de Buta, cum C. de Furno, lib. 6, sol. 10.
- PLEBS DE MASSA**, lib. 27.
 B. Sancti Antonii ibidem, lib. 1.
 B. Corporis Xpi ibidem, lib. 1.
 B. Sancte Marie ibidem, lib. 1.
 C. Sancti Iacobi in Massa, lib. 3.
 C. de Anthogna, lib. 11.
- PLEBS SANCTI VITI DE MONTETIGNOSO**, lib. 10, sol. 10.

- C. Sancti Eustachii de dicto loco, lib. 7.
- PLEBS DE CORVARIA ALIAS DE VALLECHIA, lib. 7.
- Benefitia in dicta Plebe, lib. 3.
- C. Sancti Martini de Capella, cum Benefitio Sancti Antonii,
lib. 14.
- C. de Terincha, lib. 7.
- C. de Galena, lib. 7.
- Prepositura Sancti Francisci de Ripa, cum membris suis, lib. 5,
sol. 5.
- C. de Stritoio, lib. 4, sol. 10.
- C. de Branchaliano, lib. 3, sol. 10.
- Hospitale Sancti Lazari prope pontem Petrasancte, lib. 3.
- Capella de Seraveza, lib.....
- CAPITULUM LUNENSIS ET SARZANENSIS, extimatum lib. 100.
- C. de Ugiolo, lib. 10, sol. 10.
- C. de Nicola, lib. 7, sol. 10.
- C. de Fonti, lib. 4, sol. 10.
- C. de Castronovo, lib. 11, sol. 10.
- C. de Pegazana, lib. 2, sol. 10.
- C. de Fosdenova, lib. 9, sol. 13.
- B. Ursi Pini in dicta ecclesia, lib. 1.
- C. de Zuchano, lib. 5, sol. 15.
- C. de Pulica, lib. 6, sol. 18.
- B. Vicepagani, lib. 1.
- C. de Castro Sarzane, lib. 10, sol. 10.
- B. Mutii Gulielmi in dicta ecclesia, lib. 1.
- C. de Brina, lib. 6.
- C. de Falcinelo, lib. 8, sol. 15.
- B. Corradi in dicta ecclesia, lib. 1.
- C. de Ponzanello, lib. 7.
- C. de Lavachio, lib. 1.
- B. Magistri Petri in Serzana, lib. —, sol. 10.
- B. Gerardi Romei, lib. 1.
- Hospitale de Gropofoscho, lib. 5, sol. 5.
- C. de Campo de Pontremulo, lib. 7, sol. 10.
- C. Sancti Geminiani de Pontremulo, lib. 9, sol. 15.
- B. in dicta ecclesia, lib. 2.
- Reverendissimus Dominus EPISCOPUS LUNENSIS ET SARZANENSIS
lib. 200.

- C. de Sancto Terrentio, lib. 13, sol. 10.
C. de Calesa, lib. 12.
C. de Bochignola, lib. 11.
C. de Stadamelio, lib. 4.
C. de Padoarma, lib. 6.
C. de Braciolis, lib. 7.
C. de Marola, lib. 9.
C. Sancte Magherite de Vernacia, lib. 16.
C. domine Andriole ibidem, lib. 1.
C. Sancte Marie de Regio, lib. 14.
C. de Ravoschia, lib. 4.
Hospitale de Mulatio, lib. 5.
Hospitale de Pitaborga, lib. 2.
C. de Yrola, lib. 6.
C. Sancti Iohannis de Vernacia, lib. 2.
C. de Rivalta, lib. 5.
Monasterium de Linaro, lib. 15.
C. de Felegaria, lib. 6.
C. Sancti Nicolai de Villafrancha, lib. 5.
C. de Levanto, lib. 18.
C. presbiteri Venturini et Bonamici, lib. 2.
C. Sancte Marie de la Costa, lib. 4.
C. Sancti Antonii de Almescho, lib. 11.
C. de Monterubeo, lib. 18.
B. Arescii in ecclesia Sancti Iohannis, lib. 3.
C. fratris Michaelis et Fonsi, lib. 3.
B. Sandri, lib. 2.
B. Sancti Laurentii de Tericio, lib. 1.
C. Sancti Nicolai de Vale, lib. 3.
C. de Furno, lib. 3.
C. Facini in Monterubeo, lib. 2.
C. de Panigalia, lib. 8.
Altare Sancti Iohannis in ecclesia Levanti, lib. 7.
Altare Sancte Marie, lib. 4.
Altare Sancti Bartolomei, lib. 5.
Altare Sancti Petri, lib. 4.
Altare Sancte Crucis, lib. 4.
Altare Sancti Michaelis, lib. 6.
C. Sancti Martini de Suro prope plebem Cornie, lib. 11.

C. quam tenet presbiter Pestorinus de Rodoano in Levanto
lib. 5.

Ecclesie exempte.

Monasterium de Monte Blanchorum, lib. 39.

Prioratus de Montelungo, lib. 16.

Monasterium Sancti Georgii, lib. 14.

C. de Rosiliana, lib. 1.

Prioratus de Donicatu, lib. 5, sol. 10.

Hospitale Sancti Iohannis de Pontremulo, lib. 14.

Monasterium de Monte Sancte Marie, lib. 10.

Monasterium Sancte Crucis de Corvo, cum capella Sancte
Crucis de Sarzana, lib. 18.

Plebs de Cararia, lib. 25.

C. de Gragnana, lib. 4.

C. de Colonata, lib. 3.

C. de Aventia, lib. 3.

Hospitale de Calcagnola, lib. 3, sol. 2.

Hospitale Sancti Leonardi de Frigido, lib. 3.

Ecclesia Sancte Marie de Porta, hospitale de Ripa, lib. 12.

C. de Talavorno districtus Mullacii, lib. 5.

C. Sancti Remigii de Massa, lib. 8.

Hospitale de Cerreto grosso, lib. 4.

Quid et quantum solvere debent questores questium, tam
camere episcopali, quam notario, et primo:

Hospitale Sancti Antonii pro questa Pontremuli, Riparie et
per totam partem ultra Macram solvit Curie duc. 8.

Item, notario seu Cancellaria pro litera sol. 20.

Item, pro questa Fivizani et citra Macram totidem duc. 6.

Et pro Cancellaria sol. 20.

Item, pro questa Versilie. scilicet in partibus Masse et in par-
tibus Garfagnane duc. 4.

Et pro Cancellaria sol. 20.

Item, Hospitale Sancti Pellegrini de Alpibus duc. 3.

Et pro Cancellaria sol. 20.

Procurator Sancti Bernardi duc. 3.

Pro litera sol. 20.

Procurator Sancti Bartolomei de Benevento duc. 2.

Pro litera sol. 20.

Procurator Sancte Marie de Roncisvalle solvit duc. 3.

Pro litera sol. 20.

Procurator Sancti Spiritus de Roma duc. 3.

Pro litera sol. 20

Reliqui vero fratres Sancte Katerine, Sancti Iacobi et omnes
alie queste solvunt duc. 1.

Pro litera sol. 20.

L' OLIMPIA DEL VOLTAIRE IN ITALIA

Allorquando il Voltaire, scrivendo nell'ottobre del 1761 al conte d'Argental, chiudeva interrogando: « Je suis bien vieux; pourrai-je faire encore une tragedie? qu'en pensez-vous? Pour moi, j'è tremble », già volgeva nell'animo un nuovo argomento teatrale, ch'ei si proponeva sviluppare sulle scene con novità di forma e di concetto, indirizzandolo ad un fine ben determinato, secondo lo spirito anticristiano onde più vivamente si manifesta improntato questo periodo della sua vita. Ed ecco che diciassette giorni dopo annunciava a Dalember: « Tout vieux que je suis, je viens de faire un tour de force, une espièglerie de jeune homme. J'ai fait une tragédie en six jours ». La recita della *Merope* nel teatro di Ferney gli aveva eccitato l'estro e l'entusiasmo, ed era uscita di getto dalle sue mani quella tragedia che da prima recava il titolo di *Cassandre*, ed assunse poi quello definitivo d'*Olympie*. Ma s'egli poteva affermare: « j'ai imaginé comme un éclair, et j'ai écrit avec la rapidité de la foudre », conveniva che si preparasse all'opera lunga e laboriosa della lima, ascoltando e discutendo le critiche degli amici, singolarmente del d'Argental, in nome eziandio del cenacolo che soleva adunarsi presso di lui, e quelle più rilevanti e ragionate del cardinal di Bernis, al cui buon gusto si mostra il Voltaire molto deferente, di guisa che, nel fatto in ispecie dell'*Olimpia*, si può ben dire accogliesse pienamente i consigli e i suggerimenti di lui, i quali non furono nè pochi nè di piccola importanza. Di qui una quantità considerevole di mutamenti e di modificazioni, ed una delle ragioni per cui tardava ad apparire sul teatro di Parigi; v'erano poi altri scrupoli per lo